האדרי הדחי

פנינים נפלאים מתורתו של

המהרא"ל צינץ

הגאון הבי אריה לייב צינץ זי"ע מפלאצק

גיליון שצ"ו, פרשת תולדות תשפ"ז

מכון להוצאה חדשה ומפוארת
של ספרי מהרא"ל צינץ זיע"א

ת.ד. 3498 אשדוד 77134
טל': 08-8648989
פקס: 08-8648686
tzintz@tzintz.org

הכמהת רבינו, מי שישתדל בהדפסת ספריו יהיה לו המחבר למליץ

נבואתה של רבקה על סדר קבלת הברכות

וַיָּדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו (כה, כו).

נגלה לרבקה שיעקב הוא הראוי לברכות, ושהן צריכות לבוא לו דווקא ברמיה, משום שאיצטריך להוא דרגא, כפי שאיתא בזוהר (ח"ב קיא, א). וזהו שנאמר "וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו" - כי עשו הוא סיטרא דנחש שיש לו שליטה בעקב, כמו שכתוב (לעיל ג, טו) "וְאַתָּה תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב". אולם ידו של יעקב אוחזת בעקב עשו, והיינו כדי לתפוס בדרגא דידיה ולבוא ברמיה.

וזהו שהבינה רבקה, ועל כן אמרה ליעקב (להלן כז, יג): עָלַי קִלָלָתְךָ בְּנִי, שראשי התיבות שלהם יוצרים את המילה עק"ב. ובכך רמזה לו: דווקא בעקבה איצטריך לקבל את הברכות.

(קומץ המנחה - פרשת ויצא)

'אנכי' - שעתיד לקבל עשרת הדברות, ו'עשו' הוא 'בכורך'

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל אָבִיו אָנכִי עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ (כז, יט).

המדרש (במדבר רבה ו, א) דורש על הפסוק "יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים", שהמילה 'פנינים' מרמזת למילה 'לפנים'. כלומר, התורה יקרה וחשובה יותר ממי שנולד 'לפנים' - לפני כולם, שזהו הבכור. בגלל שהתורה קודמת לבכורה, זכו בני קהת, שנשאו את ארון הקודש המסמל את התורה, לנסוע במסעות המדבר לפני בני גרשון, אף על פי שגרשון היה הבכור.

לאור היסוד הזה, נוכל להבין מדרש פלאי נוסף. חז"ל (בראשית רבה סה, יח) מסבירים את מילותיו של יעקב לאביו "אָנכִי עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ" כך: המילה **'אנכי'** רומזת לעשרת הדיברות (שמתחילות במילה 'אנכי'), ואילו **'עשו'** הוא **'בכורך'**. ולכאורה הדבר תמוה מאוד: מה הקשר בין עשרת הדיברות לבין הברכות שיעקב מבקש כעת מאביו?

אלא שההסבר לכך פשוט ובהיר: יצחק אבינו רצה לברך את עשו מתוך מחשבה שהוא גם בן בכור וגם אדם שמתנהג על פי התורה, ובשילוב כזה, בוודאי שהבכור קודם וראוי לברכה. אך יעקב ידע את האמת: עשו הוא רשע, ובעתיד עשו וזרעו יסרבו לקבל את התורה (כמו שאכן קרה, כשהקב"ה הציע את התורה לבני עשו והם דחו אותה). לעומת זאת, יעקב וזרעו הם אלו שעתידים לקבל את התורה.

מכיוון שראינו שהתורה קודמת לבכורה ("יקרה היא מפנינים"), יעקב בא לאביו ורומז לו: ה"אָנכִי" - התורה שאני עתיד לקבל, קודמת וחשובה יותר מ"עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ" - מהבכורה הפיזית של עשו! ולכן, גם אם עשו הוא הבכור, אין לו חלק בברכה, כי כתר התורה של יעקב דוחה את הבכורה של עשו והופך את יעקב למי שראוי באמת לברכות.

בזה מובן גם מדרש נוסף, שבו נאמר על הפסוק "בָּא אָחִיךָ בְּמִרְמָה" (ב"ר סז, ד) - מהי אותה מרמה? "בחכמת תורתו". כלומר: בזכות חכמת התורה שיעקב עתיד לקבל, הוא הקדים את הבכור, וזכה בדין בברכות.

(קומץ המנחה - פרשת נשא)

על דרך הדרוש

משל המשנה למלך - מדוע באמת רצה יצחק לברך את עשו?

מִי אֵפוֹא הוּא הַצָּד צַיִד וַיָּבֵא לִי וָאֹכַל מִכֹּל בְּטֶרֶם תָּבוֹא וָאֲבָרְכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה (כז, לג).

כדאי לשים לב לדברי יצחק בשעה שביקש לברך את עשו, ולבסוף התברר לו שיעקב הוא שקיבל את הברכה. הפסוק פותח ב'ריתחא' - בזעזוע ובחרדה: "מי איפוא הוא הצד ציד...", אך מיד מסתיים בהשלמה מלאה: "גם ברוך יהיה". וכבר עמדנו על כך. אולם השאלה המרכזית היא: מדוע מלכתחילה העלה יצחק בדעתו לברך את עשו הרשע, ובכך כביכול לקפח את יעקב מנחלתו?

כדי להבין זאת, נתבונן במשל נפלא: אדם אחד, פרא אדם ורע מעללים, נהג תמיד להזיק ולגזול את הבריות. גם כשהענישו אותו, הוא לא התרגש מכך ולא שינה את דרכו. באחד הימים, הוא הכה את אחד מאנשי העיר ופצע אותו קשות. שאלו את הפצוע: איזה עונש אתה מבקש שיטילו על התוקף? ענה הפצוע: "אני מבקש שימנו אותו למשנה למלך!". השומעים השתוממו מהבקשה המוזרה, וביקשו להבין את פשרה. ענה להם הפצוע בחכמה: ידעתי שהאדם עז הפנים הזה לא ישנה את טבעו הרע וימשיך להזיק כל ימיו. והרי ידוע, שאם איש פשוט חוטא - עונשו אינו חמור כל כך. אך אם אדם חשוב, המקורב למלכות, עושה מעשה שפל - הרי זה נחשב למרד ולבזיון ישיר כלפי המלך. במקרה כזה, עונשו כבד מנשוא ואחת דתו להמית, שכן "לפום גמלא שיחנא" (לפי גודל הגמל כך משאוי העבודה שעליו; ככל שהמעמד גבוה יותר, הקפידה והדין חמורים יותר).

הנמשל מאיר באור חדש את כוונתו הנסתרת של יצחק: יצחק חשש למסור את הברכות והנחלה ישירות ליעקב, שמא עשו יקנא בו וירד לחייו, כפי שאכן קרה לבסוף. לכן נקט יצחק בתחכום עצום - הוא תכנן למסור את הכל לעשו, להגדיל אותו מעל כולם ולהעניק לו את כל "גנזי המלך" (כדי להפכו כביכול ל'משנה למלך'). הוא הגדיל לברך אותו בברכת "הֱוֵה גְּבִיר לְאַחֶיךָ", ובברכת "וְיִתֶּן לְךָ הָאֱלֹקִים", שדרשו עליה חז"ל: 'אם בדין - יתן לך'.

יצחק ידע היטב שעשו הוא 'איש שדה' פראי שלא ייזהר כראוי בתפקידו כממונה על אוצרות המלך. וכאשר אדם רשע נמצא בעמדה כה בכירה, כל חטא קל - ולו כחוט השערה - ייחשב לו לעוון עצום ולמרד במלכות שמים. ממילא, היה ברור שיבוא יום ועשו לא יהיה ראוי לקבל את הברכות בדין; אדרבה, די יהיה בחטא קל מצידו כדי שיאבד מיד את כל מעמדו ורכושו. כך, סוף הכבוד והנחלה לחזור באופן טבעי ובטוח ליעקב. [וכן נראה שזו גם שיטתו של הס"ם, שממליץ טוב כדי להגדיל את מעלת ישראל בפני ה' - מתוך מגמה שאם יחטאו, ייחשב להם אפילו חטא קל כעוון חמור].

לאור זאת, כשנודע ליצחק שיעקב הוא זה שזכה בברכות בפועל, הוא הגיב בחכמה ואמר: "מִי אֵפוֹא הוּא הַצָּד צַיִד וָאֹכַל מִכֹּל..." - כלומר, אל ירע לך, יעקב, על שלקחת את הברכות בדרך זו, שהרי בלאו הכי "גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה": על פי התוכנית המקורית שלי, הברכות הללו נועדו לחזור אליך בסופו של דבר.

(קומץ המנחה - פרשת נצבים)

חדש!

ניתן לשמוע בכל שבוע דבר תורה מרבנו המהרא"ל צינץ על פרשת השבוע,

מפי המשפיע הרב הגאון רבי ברוך שוורץ שליט"א
מרבני המכון ומו"ץ באוצר הפוסקים

08-8648989 שלוחה 5

נפלאות המהרא"ל צינץ

בית מדרשו אשר בק"ק וארשה רבתי

בימי מגוריו בוורשה, אחרי פטירת אשת נעוריו, נשא רבינו בזיווי"ש את הרבנית מרת צביה ע"ה (שהיתה בזיווי"ר אשת הג"מ רבי נפתלי קרקובר זצ"ל מוורשה, הנזכר בשו"ת רע"א סימן א'), אשת חיל ונגידה, שעסקה במסחר ופרנסה את רבינו בכבוד. מני אז פרק מעליו לגמרי את עול הרבנות, והתמסר בכל כוחו להרביץ תורה לעדרים, בישיבה גדולה שניהל בבית מדרשו.

ישיבה זו התקיימה בעזרת ב' נדיבים אוהבי תורה אשר נשאם לבם לכלכל את כל צרכי התלמידים וסיפוקם, מבלי שרבינו יצטרך לדאוג לכך. אף כשבאו אליו ראשי העדה בוורשה והפצירו בו, שיאות להתכתר בכהונה הרמה של ראש הרבנים בעיר הגדולה, לא נעתר להם והודיע במלים מפורשות שכבר הסיח דעתו לחלוטין מן הרבנות, וכל ישעו וחפצו להיות תופש ישיבה ולהרחיב גבולו בתלמידים.

ואכן משמים השלימו חפצו, ונתקיימה בו תפילת יעבץ, כי נהרו אליו תלמידים מצוינים מכל חלקי המדינה, וישיבתו הפכה לבית היוצר של גדולי הלומדים בפולין. על כסא הרבנות בוורשה הושיבו אז את הגאון רבי שלמה זלמן זצ"ל מפראגא, בעל "חמדת שלמה", שהיה ג"כ תופש ישיבה, והיו שניהם נוחין זה לזה בהלכה, ואהבתם נפלאה אהדדי. שניהם ניהלו את ישיבותיהם ברמה, ואין מלכות נוגעת בחברתה, כי אם להיפך, תלמידי ה"חמדת שלמה" נהגו לשחר תכופות את פני רבינו ולחזור על החידושים שקיבלו מרבם, וכן באו תלמידי רבינו לפני החמד"ש והרצו באזניו את השיעורים החריפים שלו.

בין הני אריוותא ששתו דבריו בצמא בולטים שמותיהם של גאונים אדירים, כדוגמת שארו האדמו"ר מגור בעל "חידושי הרי"ם זצ"ל (שהתייחס ג"כ על צאצאי זקנו הג"ר נתן נטע אייבשי"ץ זצ"ל), וכן הגה"ק רבי אברהם לנדא זצ"ל מטשכנוב, הג"ר יעקב גזונדהייט זצ"ל אבד"ק וורשה בעל "תפארת יעקב" למס' גיטין ועוד, הג"ר אהרן שמחה פיליצער זצ"ל מגומבין מחבר הביאור "רשפי אש" על תנדב"א, האדמו"ר מזיכלין רבי שמואל אבא טאוב זצ"ל, הג"ר יוסף פרנקל זצ"ל (בנו של ה"ברוך טעם"), הג"ר יצחק צבי מינץ זצ"ל מוורשה, הג"ר אליעזר ליכטנשטיין זצ"ל מנובודוואהר בעל "שם עולם" על ס' ויקרא, הג"ר צבי כץ זצ"ל מפלאצק, הג"ר מנחם מנדל רדזינר זצ"ל מווארשה, שגדולי העיר כינוהו "ספר תורה חי", ועוד רבים.

ה'שפת אמת' נקרא ע"ש רבינו

הערצתו של ה"חידושי הרי"ם" זצ"ל לרבינו מצאה ביטוי, בין השאר, גם בעובדה שהגיד לנכדו ה"שפת אמת" זצ"ל, כי אחד הטעמים שהורה לקראו ג"כ בשם אריה לייב הוא שיקרא על שם רבינו.

מלבד התלמידים שישבו למרגלותיו באו אל רבינו עוד רבים מאדירי התורה, ענקי התקופה, כדי לשמוע חידושיו ולהשתעשע עמו בדברי הלכה, או לכל הפחות לראותו כשהוא עוקר הרי הרים וטוחן אותם זה בזה בחריפותו.

לפי שמועה אחת טלטל עצמו ה"דברי חיים" זצ"ל מצאנז ובא אליו ממרחק רב כדי להתבשם מתורתו. גם בהסכמת האדמו"ר ממוגלניצא רבי חיים מאיר יחיאל זצ"ל (נכד המגיד מקוזניץ זי"ע) לספרו של רבינו "מלא העומר" אנו קוראים: "מכירו הייתי לשעבר, אשר היה מלא רוח חכמה ודעת, ויראת ד' היא אוצרו".

המשך בגליון הבא אי"ה

פניני ישועות

החשק ללימוד שאבד ושב באורח פלא

אין כאב גדול עבור אֵם מאשר לראות את בנה מאבד את החשק ללימוד התורה. תקופה מדאיגה מאוד עברה על אם יקרה, כאשר בנה עזב לפתע את סדרי הלימוד. כשניסתה לברר את פשר הדבר, שיתף הבן בכאב כי הוא מרגיש חוסר שקט פנימי, אין לו יישוב הדעת, ופשוט אבד לו לחלוטין החשק ללמוד. המצב נראה היה עגום, והאם חשה חוסר אונים לנוכח המשבר הפתאומי.

מתוך דאגה עמוקה לעתידו של בנה, החליטה האם לעורר רחמי שמיים. היא פנתה למשרדי המכון והרימה תרומה למען הדפסת ספרי רבנו המהרא"ל צינץ זי"ע. יחד עם התרומה, היא כיוונה בתחינה שזכותו העצומה של הצדיק תעמוד לבנה, תסיר מעליו את הבלבול ותשיב לו את מנוחת הנפש והאהבה לתורה.

מיד לאחר מסירת התרומה, חל בבן מהפך פנימי פלאי. תחושת חוסר השקט התפוגגה כלא הייתה, והוא החל להרגיש יישוב הדעת מבורך ורוגע. באורח פלא, החשק והשמחה בלימוד חזרו אליו במלוא עוזם, והוא שב במהרה לספסל הלימודים בשקידה ממש כבעבר

התשובה מן השמיים הייתה מהירה וגלויה. מיד לאחר מסירת התרומה, חל בבן מהפך פנימי פלאי. תחושת חוסר השקט התפוגגה כלא הייתה, והוא החל להרגיש יישוב הדעת מבורך ורוגע. באורח פלא, החשק והשמחה בלימוד חזרו אליו במלוא עוזם, והוא שב במהרה לספסל הלימודים בשקידה ממש כבעבר.

מתוך התרגשות עצומה והכרת הטוב על הנס הגלוי והשינוי המהיר, מיהרה האם ופנתה שוב למשרדי המכון כדי להרים תרומה נוספת. "כשרואים כיצד זכות הצדיק פועלת ישועה כה מהירה ומשיבה בחור למקומו בבית המדרש", שיתפה בהודיה עמוקה, "ברור שצריך להמשיך ולהחזיק בשותפות הנפלאה הזו כדי לשמר ולהרבות את הברכה".

ניתן להזמין חינם את ספרי רבנו לבתי מדרש וישיבות

להשתתפות בהדפסת הספרים לקיום צוואתו של הגאון זי"ע ולזכות בהבטחתו

08-864-89-89

ארה"ב: 718-2592395